

ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРАРОДИТЕЛСКИЯ ГРЯХ

Според Преданието на отците на Църквата, което св. Максим Изповедник обобщено изразява, грехът е преди всичко „отчуждение на човека от Бога, от другите хора и от самия себе си“²¹⁸. Според тези думи последиците от прародителския грях са отделянето на човека и света от Бога, взаимната борба и враждебност между разумните и неразумните (безсловесните) същества, както и вътрешното разделение на разумните същества. С падението на прародителите в греха целият сътворен свят изведнъж се е оказал заобиколен от небитието, а природата е останала извън богоуста- новения начин на съществуване, който Бог е определил за света при сътворението.

Отчуждението от Бога — причина на всяко отчуждение

Най-голямата опасност за човешкото съществуване е отчуждението от Бога, защото то е причина на всеки друг вид отчуждение. Св. Иринеи Лионски казва, че „общението с Бога е живот и любов и наследяване на Неговите блага, и както отделянето от светлината е мрак, така и отделянето от Бога е смърт“²¹⁹.

Поради прародителския грях е променено не само първоначалното отношение между човека и Бога, но е нарушено и отношението на човека и творението, което го обкръжава. След падението се е установила враждебността между човека и природата — човекът се оказал чужденец в света, а светът станал негостоприемен и земята раждала *тръне и бодили* (Бит. 3:18). За да оцелее, човекът е трябвало да се бори с природата. В борбата той е бил по-често победен, отколкото победител, и с времето започнал да обожествява природата и да абсолютизира нейните сили. Така се появило идолопоклонството (= идиолатрията) и в своето безочие хората са заменили Твореца с творението, за което говори апостол Павел (срв. Рим. 1:23).

С прародителския грях едната единна човешка природа се разделила „на много части“²²⁰, а в човека се появило раздвоение, така че душата и тялото, които до дотогава били хармонични части на неговото битие, стигнали до несъгласие. Като говори за последиците от падението св. Максим Изповедник подчертава, че то е довело до подчиняване духа на тялото, точно както е забелязал божественият апостол: *Нещастен яз човек! Кой ще ме избави от тялото на тая смърт ?* (Рим. 7:24). Цялото човечество се разделило на две групи: едни, които служат на плътските желания, и други, които вървят по духовния път: *Защото ония, които живеят по плът, за плътско мислят, а които живеят по дух — за духовно. Плътското мъдруване е смърт, а духовното мъдруване — живот и мир* [Рим. 8:5-6).

Последиците от прародителския грях се откриват и във връзка с раждането, т. е. размножаването на човешката природа. След престъплението вече не съществува свобода от тленния начин на раждане, тъй като раждането се предхожда от страстното желание. Доколкото страстното желание е волеви акт, то е грях и като такова не принадлежи към непорочните страсти²²¹ — глад, жажда, умора и др. Съгрешавайки, нашите прародители са се озовали в омагьосания кръг на страха от смъртта, на страстта за удоволствие и на смъртта.

Всеки човек, който следва Адам, се стреми да поддържа живота, като търси убежище в страстта на удоволствието. Притиснат от страха от смъртта, той все повече и повече остава в подчинение на закона на тази страст²²².

Поробеност от тлението и смъртта

След прародителския грях всички хора се „заченати в беззаконие, попадайки под осъждането на праотеца (Адам)“²²³. С думите, отправени към Ева, *с болки ще раждат (Бит. 3:16)*, Бог е посочил последиците от нейния погрешен избор — настъпилото „беззаконие“, т. е. че е започнал да действа „законът на тлението“²²⁴, така че всички хора се зачеват в беззаконие и се раждат в грях. Това обаче не означава, че „прародителският грях се наследява като лична вина, а като трагично състояние на поробеност от смъртта и нейните после-дици“²²⁵. С други думи — не се наследява прародителският грях, а неговите последици. Никой не е и не може да бъде отговорен за грях, който е вече извършен и за последиците от чужд грях. И в Библията, в книга Второзаконие е записано: *Бащите да не бъдат наказвани със смърт за децата, и децата да не бъдат наказвани със смърт за бащите; всеки да бъде наказван със смърт за своя грях (Втор. 24:16)*.

Потомците на Адам наследяват същата тленна и смъртна природа на Адам и Ева, а не тяхната вина, както е вярвал западният богослов Августин. Тежестта и отговорността за греха „пада винаги върху греха на волята, т. е. върху онова действие, което човекът извършва свободно“²²⁶, защото поробеността от страстите се намира „в неестественото (пара фиоп/) настройване на нашата воля“²²⁷. Според учението на св. Максим „грехът е личен акт и наследствената вина е невъзможна“²²⁸. Това означава, че според библейското и светоотеческото учение грехът винаги е свързан с личността, а не с природата. Св. Фотий отива по-далече, като казва, че вярата в греха на природата е ерес²²⁹.

Загуба на представата за истината

От всичко, казано досега, е ясно, че прародителският грях е довел до това, че човекът е изгубил представата за истината и за истинския живот. Той е нарекъл това, което е смъртно и преходно, живот и нетленно. Човекът е влязъл в кръга на лъжливия живот, заменяйки живота със смъртта. Излизането от лабиринта на тлението и смъртта е възможно чрез връщането към живия Бог. Христовото Евангелие благовести, че коренът на истинския живот е Господ Иисус Христос, Новият Адам, „Отец на бъдещия век и Началник на бъдещия живот“²³⁰, а събитието, от което извира този живот, е Христовото Възкресение, чрез което смъртта е победена.

Често пъти погрешно се смята, че падението на Адам е причинило смъртта, т. е. че и човекът, и природата са наказани със смърт. По този начин тълкува греха западният богослов Августин²³¹. Приемането на тази позиция обаче води до заключението, че светът преди престъплението е бил безсмъртен. Православните отци тълкуват греха на първите хора по различен начин, защото е различен и подходът към проблема за смъртта и спасението. Те подчертават, че поради прародителския грях природата не е станала, а е останала смъртна. Св. Максим казва, че смъртта не е нещо, което е дошло отвън, а е съществувала в самата природа и преди прегрешението на Адам и Ева, като с падението само се е проявила²³². С престъпничеството на Адам в човешката природа е влязъл грехът, а не смъртта, тъй като природата е смъртна, защото е сътворена от нищо. Като тварна природата на първите хора е била смъртна, но смъртта в тях никога нямаше да бъде действена, т. е. те никога не биха

умрели, ако не бяха съгрешили. Последицата от греха на първите хора е невъзможността да се преодолее смъртта като биологичен факт. Природата в самото начало е изгубила възможността да бъде безсмъртна по благодат и вместо склонността към битието и вечното съществуване е проявила склонност към тлението, смъртта и небитието.

Грехът — личен акт

Първият Адам е съгрешил, а Вторият е дошъл да изкупи греховете; първият е смъртен, а Вторият—безсмъртен. *Първият е човек от пръст, земен; а вторият човек е Господ от небето* (1 Кор. 15:47). Между Адам и неговите потомци съществува единство в смъртта²³³ – така, както съществува общение в живота между Възкръсналия Христос и онези, които са кръстени (срв. 1 Кор. 15:22). Кръщението като събитие на обновеното единство на човека с Христос не е ограничено само до опрощаването на греховете и ако неговият смисъл би бил само в това, то би бил оправдан въпросът на Теодорит Кирски: „Защо кръщаваме младенците, когато още не са вкусили грях“²³⁴?* Църквата кръщава децата не заради опрощаването на техните неизвършени грехове, а за да им даде нов и безсмъртен живот, който техните смъртни родители не могат да им дадат, заключава отец Йоан Майендорф²³⁵.

Причини за присъствието на смъртта в света

Но откъде и защо смъртта все още действа в човешкия род? Бог допуска действието на смъртта, която, макар да има вид на зло, става благотворна за човешкия род²³⁶. Той допуска смъртта да унищожи този безблагодатен живот, за да не стане неговото болестно състояние вечно, като, по думите на св. Григорий Богослов, в подходящо време би се осъществило неговото ново сътворяване²³⁷. Апостол Павел пише за това ново сътворяване като говори на коринтяните за бъдещото възкресение на мъртвите: *Сее се в тление—възкръсва в нетление; сее се в безчестие — възкръсва в слава; сее се в немощ — възкръсва в сила; сее се тяло душевно — възкръсва тяло духовно* (1 Кор. 15:42-44).